

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 11.

V Ljubljani 1. novembra 1883.

Leto XIII.

Spomin.

Sreč hudo me zaboli,
Ko spómnim se preteklih dni.

Domišljam se prelepih nád,
Ki cvétna jih rodi vzpomlád.

Vzpomládi željo sem imél,
Da čas sadú bi mi prišél.

In res prišél sadú je čas,
A z njim nastopil tudi mráz.

Bogata, plódna si jesén,
A dan je vsak takó meglén.

Če prav visi iz drevja sád,
Jaz tebe kličem le vzpomlád!

Po dnéh nekdanjih hrepenim,
Zamán, zamán si jih želim.

F. Krek.

Sirôta.

blaki črni krijejo
Nam solnčece ruméno,
In dež obílen ljíjejo
Na zêmljo presušéno.

Le rósi, rósi le, nebó,
Žejnó zemljó napoji!
I meni se solzí okó
In móči líci moji.

Saj dolgo mi počíva že
Moj oče pod gomílo,
In hladni grob pokríva že
Mi tudi mater mílo.

Jos. Rôsa.

Trije bratje.

Bil je oče, ki je imel tri sinove: Vida, Gregorja in Jurija. Sinovi so mu rasli kakor konoplja, in čim večji so bili, tem več so jédli. Ali odkod naj jim oče vzame hrane, ker ni bilo v hiši niti skorjice kruha. Oče ni imel drugega nego staro leseno kočo in nekoliko malo zemlje; nu to mu ni bilo dosti, da preživi sebe in svoje tri sinove. Ker se mu je vsaki dan slabejše godilo, začel je premišljevati, kako bi si pomagal, da bi mu bilo bolje.

Necega dne pokliče vse tri sinove k sebi in jim razloži žalostno stanje v hiši, rekoč, da takó ne more dalje biti ter jim drugega ne preostaje, nego da gredó po svetu, držeč se prislovice, ki pravi: s trebuhom za kruhom. Še jim je dejal: „Mladi ste in zdravi; lahko delate, in dela, kakor vem, se ne bojite.“

„Oče imajo pravo,“ reče Vid, najstarejši in najrazumnejši izmed bratov; „zli časi so nastali, in očeta bi izjédli, da ostanemo domá. Svet je širok, hrani tisoče in tisoče ljudi, pa z božjo pomočjo prehranil bode tudi nas. Kaj pravite k temu?“

„Pravo govoriš, Vide,“ rečeta oba brata; idimo po svetu in poskusimo vsak svojo srečo. Kdo vé, če nas kje sreča ne čaka?“

Nato so se takój jeli spravljati na pot. Povezali so svoje stvari v robece, izprosili si v vási kruha, vzeli slovo od očeta in odšli v daljni svet. Oče je bilo zajokal, videč sinove odhajati ter prosil Bogá, da bi jim dal srečo.

Bratje so šli, kamor so jih peljale oči, in dospeli so v neko vas, kjer so ravno nabirali vojake. Naši bratje se niso dolgo premišljevali, in upisali so se vsi trije v vojake. Takój so dobili vojaško obleko in orožje, in skoraj bi jih človek ne bil poznal, takó so bili lepi in snažni. Oče bi se bil zeló radoval, ako bi bil videl, kako lepó jim stoji vojaška obleka; radi bi se mu bili sinovi pokazali, ali to ni bilo možno, ker je bilo predaječ.

Ni dolgo trajalo in stali so vsi trije pred sovražnikom, ki je pridrl v ondotno deželo. Najstarejši — Vid — in najmlajši — Jurij — obnesla sta se prav junaški ter dospela do velike časti in postala stotnika (kapitana). Srednji brat — Gregor — bil je v tej zadevi siromak in sreča mu ni bila ugodna. Da-si pogumen, vender ni mogel dalje dospeti, ostal je vedno priprost vojak in njegova brata sta se ga sramovala ter nista hotela nikoli ž njim občevati.

Necega dne je prišla vojska, v katerej sta naša brata služila, celó do meje sovražnikove dežele. Ob meji je bila velika reka, preko katere je vodil velik most, katerega polovica je bila svojina sovražnikovega kralja, a druga polovica je bila domačega kralja, kateremu so služili naši trije bratje. Sredi mosta je stala stražnica za vojaka, kadar je stal na straži, da stopi vanjo, ako bi deževalo, ali pa, če bi mu bilo premrzlo stati zunaj ob hudem vremenu. Vojska, prišedši do meje, postavi stražo na mostu, da ondu stoji in pazi. Ali vojak, kateri je tu na mostu stal od jedenajste ure do pólunoči, bil je do pólunoči živ, a ko je o pólunoči prišla straža, da ga zamení, našla ga je na kosce raztrganega. Kaj se je ž njim godilo, nihče ni znal povedati; samó

grôza je izpreletela vsacega, kdor je videl raztrgano telo ubozega vojaka. In takó je bilo vsako noč. Mnogo so ugibali ljudjé, kakó in kaj, ali vse je bilo zamán, nihče ni mogel priti stvári na pravo sléd. Kmalu se je ta čudna stvar raznesla po vsem taboru in nobeden vojak ni več hotel iti po noči na stražo. Kadar je kralj o tem slišal, zapovedal je, da morajo vojaki žrebatí, in na kogar koli pade kocka, mora iti na stražo brez odloga, drugače se ina takój ustreljiti.

Osoda je hotela in kocka je padla na Gregorja. Kakó mu je bilo pri sreči, lahko si misljíte, otroci. Bal se je siromak, ker je dobro znal, da ne ostane pri življenji, ako se postavi čez noč tjá na most na stražo, in začel je misliti, kako bi se tega posla rešil. Šel je k bratom, ki so bili stotniki, in jim povedal, kako nesrečen je ter da nima volje, da bi se dal kar tebi meni nič raztrgati od ponočne hudobe. Ali bratje, ki ga niso marali, rekli mu so, naj se ne boji, ker se mu ne bode nič žalega zgodilo; in da bi ga še bolj opogúmili, dali mu so jesti in piti, kolikor je hotel. Mislili so si, da se ga bodo s tem najlaže iznebili. Gregor je jedel in pil, kolikor je mogel, in kadar

se je dosti napil, imel je polno glavo poguma in junaštva. Poslovivši se od bratov, šel je na stražo.

Še mi bila ura jedenajst, da je Gregor užé bil pri straži. Vsi vojaki so se mu čudili, ko so ga videli také veselega in hrabrega. Vzel je svojo puško, nabil jo in svojim tovarišem „lehko noč“ želeč, odšel je na most. Tam se je postavil na stražo in dobro pazil. Bilo je povsod tiho, samó voda v strugi je šumela. Zdajci, ko odbije ura dvanajst v bližnjem zvoniku, začelo je izpod mosta, kakor iz kake votle globočine strašno šumeti in ropotati. Ta čuden ropot se je bolj in bolj blizal stražnici, ki je stala na mostu. Gregorja prime

strah in grôza, da so mu se lasjé ježili. Ali takój mu pade nekaj na um. Zgrabi svojo puško in jo naméri tjà, od koder je bilo slišati, da pride ropót. Ko je také stal in pazil, ugleda strašnega človeka z naperjenim klubukom na glavi in z debelo sabljo v roci, ki se mu je približaval. Ko natančneje pogleda, vidi, da je to

šumenjem reke naravnost proti Gregorji ter se postavi pred njega.

„Velika sreča za tebe in za mene,“ reče prikazen, „da si me slušal ter nisi ustrélil; ako bi bil ustrelil, raztrgal bi te bil na drobne kosce, kakor sem to storil z vsakim vojakom, kateri je pred teboj stražil tukaj na mostu, a niti tebi niti meni bi bilo odrešenja, ker bi se bil moral še dolgo tukaj mučiti in strašiti. A da bodeš znal, kdo sem, povem ti, da si ti moj rešitelj. Bil sem njega dni vojskovodja necega kralja; temu kralju sem se bil iznevéril, ter storil, da ga je premagal drugi kralj in to na ravno tem mostu. Kralj spoznavši mojo nezvestobo, in videč, da sem se pridružil z njegovo vojsko njegovemu neprijatelju, zaklel me je v vodo pod ta most, na katerem sem se mu bil iznevéril. Od tistega časa prebivam pod tem mostom, in da me

vojak iz sovražnikové čete,

„Stoj! Kdo si?“ zavpije

Gregor ter užé misli sprožiti puško.

„Ne stre-ljaj!“ odvik-ne mu človek, kakor da bi iz reke stopal; „ako ustreliš, bode tvoja nesreča.“

Gregor sluša in ne ustrelí, nego mirno čaka, kaj bode iz tega. Strah s sabljo v roci koraka polagoma s silnim

nisi ti danes rešil, bil bi še dolgo dolgo zaklet. Zato se ti zahvalujem in ne vem, s čim bi te dostojno plačal; nu, kar imam, to ti dam, ter se nádejam, da ti bode koristno in boš jedenkrat veliko slavo dosegel. Dobro tedaj pómni, da nikomur niti besedice ne zineš o tem, kar ti bodem podaril, ker drugače bi ti bilo vse to zamán. Prvi dar, ki ti ga darujem, je ta remen.“ To rekši, odpaše si pás in ga podarí Gregorju, kateri je stal pred njim, kakor lesen panj in kakor bi ne bilo niti kapljice krvi v njem. „Ta pás ima veliko moč v sebi; kadar koli se ž njim opaseš in rečeš: Jaz želim tam biti! takój bodeš na tistem mestu, kjer si želiš biti.“

„Drugi dar je ta klobuk.“ To rekši, vzel je svoj široki klobuk z glave in ga dal Gregorju. „Ta klobuk,“ reče dalje, „ima to veliko moč v sebi, da kadar koli rečeš: Toliko tisoč vojakov želim imeti, takój jih boš imel pri sebi in storili ti bodo vse, kar jim naložiš.“

„Tretji dar,“ reče zakleti, „je ta mošnjíček. Tudi on ima to veliko moč v sebi, da ti bo dal noveev (denarjev), kolikor koli jih zaželiš, ako jo le malo iztepeš.“

Ko je siromak Gregor vse te stvari dobro spravil, izginil je zakleti vojak izpred njega, da ni bilo o njem ne duha ne sluha.

Kmalu potem je udarila ura jedno po pólunoči in našega Gregorja je zaménil drug vojak na straži. Ta se ní malo začudil, ko je ugledal Gregorja živega, zdravega in veselega. Začel ga je izpraševati, kaj je videl in slišal; ali Gregor mu je odgovoril, zakaj ni sam prišel na stražo, pa bi bil vse videl in slišal. To rekši, odšel je veselo v svoje stanovanje. Tu so ga obstopili od vseh strani tovariši vojaki ter ga izpraševali, da jim siromak Gregor niti odgovarjati ni mogel. V vsem šotoru se družega ní govorilo nego o Gregorji, kakšen korenjak je, in to je slišal tudi kralj ter poslal po njega, da mu pové, kaj se je na mostu godilo, ko je bil on na straži. Ali Gregor tudi kralju ni hotel ničesar povedati, kaj je doživel na mostu óno noč, ko je stražil, ker dobro si je bil zapómnel, da mu je zakleti vojskovodja zabranil o tem pripovedovati bodi si komur koli. Zatorej je dejal kralju, da ni nič posebnega videl niti slišal. Kralju se je to zelo čudno zdelo, ali vender ga je izpustil mirno izpred sebe. Zdaj je šel Gregor naravnost k svojima bratoma. Ta dva se nista mogla dosti načuditi, kadar sta ugledala brata Gregorja živega pred seboj; jela sta ga izpraševati, kako je to mogoče, da je ostal pri življenji in ga ni raztrgala hudoba. Gregor je molčal, ter samó to rekel, da jima bode nekaj povedal in lahko bodeta srečna, ako bodeta le hotela. Brata privolita v to in Gregor si posadí klobuk na glavo, opase sebe in brata s pasom ter reče, da želi biti daleč daleč v tujej zemlji, kjer so se ravno vojskovali z hudim sovražnikom. Jedva je to izrekel, bili so užé vsi trije v tujej zemlji, kjer so si kupili krasno, bogato obleko, kakeršno imajo generali, ter so otišli k ondotnemu kralju.

„Kaj bi radi?“ vpraša jih kralj.

Brata Vid in Jurij sta bila vsa osupela ter nista znala, kaj se godi ž njima, zato sta tudi molčala. A Gregor reče kralju: „Mogočni kralj! prišli smo k tebi, da nas vzameš v svojo službo ter se ti ponudimo kot generali. Služili ti bodedo zvestó in verno.“

Kralju je bila ta ponudba zelo po gódu, ker je ravno potreboval dobrih generalov, zato je jih je takój vzprijel v svojo službo in jim naložil, da gredó z njegovo vojsko proti silnemu sovražniku. Gregor odgovori na to, da njemu in njegovima bratoma ní treba nobene vojske, vojska naj ostane doma, ker on in njegova brata bodo tudi brez vojakov premagali sovražnikovo četo ter mu jo potolkli do poslednjega možá. Vsi so se smijali Gregorju na te besede, misleč, da ní pri zdravej pameti, a pustili so ga, da dela po svojej volji in po svojej neumnej glavi.

Gregor si dene svoj široki klobuk na glavo in reče: „Štirideset tisoč vojakov naj pride takój in naj potolče sovražnikovo vojsko do poslednjega možá!“ Jedva je to izgovoril, uže je stala pred njim silna vojska; tu je bilo

vse polno pešcev, kónjikov, topničarjev in različnih drugih vojakov.

Kmalu so se udarili s sovražnikom in mu potolkli vse njegove vojake.

Kadar je kralj slišal, da je sovražnik premagan in je njegova zemlja rešena sovražnikovega nasilstva, zelo se je vzradoval in takój poklical Gregorja v svojo

kraljičine in pol kraljestva njegovemu najstarejšemu bratu Vidu, a kraljestvo, katero si je pridobil od svojega sovražnika, naj bi podáril njegovemu najmlajšemu bratu Juriju. Gregor je skrbel le za svoja dva brata, da bi bila srečna in zadovoljna; bil je mnogo boljši od njiju, ker take velike dobrote nista bila zaslužila.

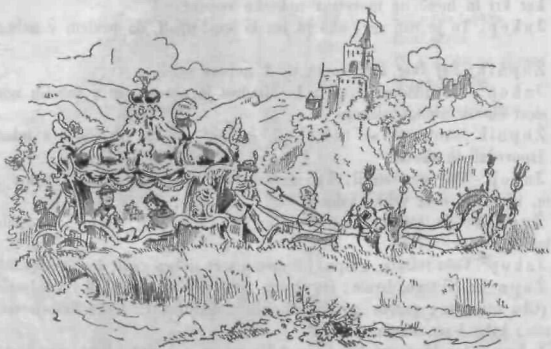
Kralju je bilo to po volji, in ker tudi njegova hči temu ni ogovarjala, dal jo je kralj Vidu, a prisvojeno kraljestvo je dobil Jurij. Gregor pa je odšel po svetu, da se ondu nekje ponudi družemu kralju v službo, ki se je tudi vojskoval s svojim sovražnikom. Ker je tudi temu kralju, kakor poprejšnemu, potolkel sovražnika, dobil je v dar kraljevo hčer in dve kraljestvi, njegovo domače in osvojeno sovražnikovo. Takó je bil Gregor zdaj zelo mogočen

palačo. Ko Gregor stopi pred kralja, objame ga kralj in se mu prisrčno zahvaluje. V znamenje svoje velike hvaležnosti mu je dal rokó svoje hčere in polovico svojega kraljestva, a drugo polovico mu je obljubil po svojej smrti. Gregor se je za vse to kralju prav lepo zahvalil ter ga prosil, da bi dal rokó

sosed svojih dveh bratov, Vida in Jurija. Veselilo ga je, da so postali vsi takó srečni. Ali brata sta mu zavidala toliko bogastva in toliko moči, zato sta jela premišljevati, kakó bi se ga iznebila. Dogovorila sta se, da hočeta nanj udariti z veliko vojsko; kakor sta se dogovorila, takó sta tudi kmalu storila.

To je brata Gregorja zeló razjezilo. Videč, kako sta mu brata nehvaležna za njegove obile dobrote, dejal je: „Komur ni svetovati, temu tudi ni pomagati.“ Koj potem je vzel svoj široki klobuk, dejal ga je na glavo in zapovedal: „Sto tisoč vojakov naj pride takój nad moja sovražnika!“ Kakor je zapovedal, takó se je zgodilo.

„Vojsko, katero vidite pred seboj, potolecite, samó kralja mi varujte, in pripeljite živa k meni,“ zapovedal je Gregor. Kakor je ukazal, izpolnilo se je vse. Njegova vojska je pobila sovražnika in kmalu sta bila oba njegova brata pred njim. Gregor jima reče: „Nikoli bi si ne bil mislil, da se vzdigneta proti svojemu lastnemu bratu in mi toliko mojih dobrot povrneta s takó

grdim dejanjem. Hotel sem, da bi bila srečna in slavna, ali zdaj vidim, da tega nikakor ne zaslužita. Zdaj sta v mojej roci; lahko bi se maščeval, ali tega nočem storiti, ker ne želim vajine krvi; ali kraljestvi vendar ne dobita več nazaj. Dal vama bodem jedno graščino, ondu živita in gospodarita.“ To rekši, dal jima je obilo denarjev in zapovedal svojemu slugi, da ju odvede v njiju graščino.

Kralj Gregor je združil obe kraljestvi svojih bratov s svojim in je vladal srečno in zadovoljno. Da bi mu bila sreča popolna, šel je po svojega starega očeta in ga pripeljal v četeroprežnej, kraljevskej kočiji v svojo palačo. Lahko si mislite, otroci, kako je to starega, užé onemoglega očeta razveselilo. Živel je pri svojem dobrem in hvaležnem sinu, in svoje plemenite sinah brez vseh skrbi še mnogo let, in če ni še umrl, živi še danes, in tako tudi njegovi trije sinovi: Gregor, Vid in Jurij.

Lep solnčni zahód.

(Na slovenski preložil J. S-a.)

Bil je lep jesensk večer. Na polji se srečata gosp. župnik, ki so svoje cerkvene ure molili, in starček Jakop, priden mož, ki pa v svojej mladosti ni nič kaj lepó živel. Srečavši se, jela sta se pogovarjati ta-kole:

Župnik: Kakó ste, Jakop moj ljubi?

Jakop: Slabo, slabo se mi godí gospod župnik! nogí me nečeti več nositi, roki nečeti delati, oči mi slabé, in kakor se mi dozdeva, naglo se bližam smrti. A vse naj bode v imenu božjem.

Župnik: Pravo ste rekli, Jakop! vse naj bode v imenu božjem, ker v Bogu živimo in v njem tudi umerjemo.

Jakop: A smrti se jaz vender le bojím.

Župnik: I zakaj pa? Saj moramo vsi umreti, če hočemo v nebesa priti, ker kri in mesó ne moreta v nebeško veselje.

Jakop: To je užé res; ako bi jaz le smel upati, da pridem v nebesa; ali...

Župnik: Saj Bog želí, da bi vsi v nebesa prišli.

Jakop: Ali mladost, gospod! Mladost je norost, in v mladih norih letih stori človek mnogo slabega.

Župnik: Anti ste se užé svojih grehov, ki ste jih storili v mladih letih, izpovedali in skesali.

Jakop: Vse sem storil, kar sem mogel, ali pozabiti jih vender ne morem, in to mi dela veliko žalosti.

Župnik: Je žalost, ki vodi k Bogú; jaz mislim, da je vaša žalost tudi takšna.

Jakop: Vaša tolažba, gospod! mojemu srcu dobro godí; lepa vam hvala!

Župnik: Ni treba hvale; jaz storím samó svoje dolžnost, ker vas ljubím.

(Oba utihneta; potem gospod župnik nadaljujejo): Kako krasen večer je danes; kako lepó zahaja solnce!

Jakop: Jaz bi se ne bil danes takó lepega večera nádejal, ker je bilo ves dan takó oblačno in neprijetno.

Župnik: Ali mislite, da bode jutri tudi lepó?

Jakop: Jaz mislim, gospod župnik!

Župnik: Zakaj to mislite?

Jakop: Ker solnce takó lepó zahaja.

Župnik: Glejte, Jakob ljubi! solnce, ki je bilo ves dan z oblaki prevlečeno, bode, kakor upate, jutri lepó vzhajalo, ker danes lepó zahaja. Ali ni to vaša podoba, Jakop? Solnce vašega življenja je bilo dolgo zagrnjeno z grešnimi oblaki; a zdaj na večer lepó jasno svéti. Pustite solnce svojih čednosti svoje zadnje dni lepo sijati, in gotovo bode tudi po smrti v večnosti takó lepó zopet vzhajalo.

Jakop: Hvala, gospod župnik, za lep nauk in tolažbo.

Ločila sta se in šla zadovoljna vsak proti svojemu domu; Jakop potolažen v svojem srci, in gospod župnik vesel, da so imeli tako lepo priliko za duhovno dobro delo.

Na grobu.

1.

V miru počivaj,
 Blágor uživaj,
 Vseh težáv zemljé ti zdaj si próst;
 Tam ni trpljenja,
 Rajski življenja
 Žar ti sije, zdaj ángelov si góst.

Sreé ne jóka
 Góri, saj roka
 Stvarnika izbriše vse solzé,
 Žálost naj mine,
 Saj nam zasíne
 Dan vstajenja, da spet združimo sé.

2.

Tu v gróbu prebíva
 Sladák pokój,
 Utrujení vžíva
 Počítek svoj.
 Življenja težava
 Rodí skrbí,
 Tu v gróbu se spava
 Mirno vse dní.

Tu več ne razjéda
 Bolést sreá,
 In tuga in béda
 Tu ní domá.
 Po svetu naj ljuti
 Besní vihár,
 Saj grob ga ne čuti,
 Kaj njemu mâr!

Le spavaj v pokóji
 Zemlje, teló;
 Po truda se znóji
 Spočij sladkó.
 Smo zdaj položili
 Te v groba hram.
 Vsi bomo združili
 Skoraj se tam.

3.

Spávaj sládko v hládnem grobu
 Sládko spi!
 Blágor ti!
 Trde spone so zdrobljene,
 Solze britke posušene,
 Vsa bolést končana je,
 Mirno tvoje je sreé.
 Sládko spi!
 Sládko spi tu v hladnem grobu,
 V krilu matere zemljé.

Spávaj sládko v hládnem grobu!
 Sládko spí!
 Blágor ti!
 Vsi, ki smo se tu ločili,
 Bomo se kedaj združili,
 Kristus nas poklical bo,
 Z duhom spravil spet teló.
 Sládko spi!
 Sládko spi do zadnje zóre,
 Ki nam grob odprla bo.

Prihája angelj smrti,
Da grob temán odprè,
Zdaj v hladno zemljo léglo
To mrzlo bo sreé.

Milobni duh pokôja
Pred stvarnikom stoji,
In trudnemu zemljánu
V svoj tihi dom velí.

Tu žalostno zvonovi
K slovesu mu pojó,
Tam góri sveti zbori
Pozdrave mu nesó.

Vi, srečni, le nesite
Očetu ga v roké;
Vsi ž njim kedaj tam gori
Združili bomo sé.

(Iz nemščine preložil Savo Zorán.)

Zakaj sovražijo psi lisico, mačko in zajca.

Pes, ki je čuval hišo svojega gospodarja, govoril je ob lepem poletnem večeru sam v sebi: „V takó lepeji nóci je pač dolgočasno sedeti pred hišo in jo čuvati. Denes gotovo ne bode tatú v hišo, zatorej je boljše, da grem ob mesečnej svitlobi malo okoli pogledati.“

Ne pomišlja se dolgo, kam bi jo potegnil; hitro steče po bližnjem travniku proti gozdu ter ondu veselo zalaja.

Ko mu iz gozda njegov glas odméva, misli si, da ga nekdo oponaša ter mu takó nagaja.

„Gledat grem, kdo me neki oponaša,“ reče sam v sebi ter hiti s travnika v gozd.

Takój pod prvim grmom najde spečega zajca. „Ali si me ti oponašal?“ zadere se pes nad njim.

„Nè, jaz nè! sladko sem spal ter sanjal o lepeji zelinatej glavi, ki sem jo hotel ravno v zelniku jéstí, a ti si me probudil,“ odvrne mu zajec.

Pes nejevoljen hiti dalje in pride do mačke, katero tudi vpraša: „Ali si me ti oponašala?“

Mačka mu odgovori: „Kaj ti pade na um! Mar misliš, da nimam družega dela? Prežala sem ob gozdnem robu na lepo miško, a ti si mi jo prepodil. To ni lepó od tebe!“

Kipeč jeze hiti pes dalje po gozdu, ter najde lisico. Tudi njo vpraša, če ga je oponašala v lajanji.

„Preveč te imam rada, ljubi moj,“ odgovori mu lisica prilizljivo, „da bi se kaj tacega upala storiti; a mislim, da se ne motim, ako rečem, da je to storil jazbec, ki tičí ondu v jazbini pod hrastom.“

Naglo skoči pes tjá in glasno zalaja. Ker ne dobi odgovora, stopi pred luknjo, ki pa ni bila jazbečeva, nego lisičja, in tu ga zgrabi za nogo lisici nastavljena past.

Lisica to videč, smeje se mu od veselja, pokliče mačko in zajca, rekoč: „zdaj idita z menoj, gremo krast; čuvarja in izdajaleca našega nam se ni treba bati, ker ondu pred mojo luknjo cvili, zgrabljen v meni nastavljeno past; nocoj si izberimo vsak, kar nam najbolj diši.“

Šli so premim potom naravnost v gospodarjevo hišo, katerega pes je bil vjet.

Kmalu so se vrnil. Lisica si je prinesla najlepšo kokoš, mačka iz kuhinje najdaljšo klobaso, a zajec z zelnika najlepšo zelnato glavo.

S tem plénom obstopijo vsi trije vjetega psa. Lisica izpusti kokoš na tla in daje ubogemu psu naslednji nauk: „Ako bi ti bil svojo dolžnost storil, vse to bi se ne bilo zgodilo, a zdaj moraš trpeti bolečino in sramoto, a tvoj gospodar še po vrhu veliko škodo. Ostani čuvar in bodi zvest svojemu gospodarju!“ To rekši, pobrala jo je s svojo družbo daleč skozi gozd.

Še le proti jutru si izvije pes z vso silo nogo iz nastavljene pasti, ter krvaveč prikrevsa domov.

Gospodar ga je kaznoval zaradi kvare, ki se mu je vsled njegove nezvestobe po noči naredila.

Siromak pes ni svojemu gospodarju nič povedal o tem, kar se mu je po noči dogodilo, a povedal je vsem drugim psom v svarilen nauk. — Ljudje pravijo, da so od tistega časa psi mnogo zvestejši svojim gospodarjem nego li so poprej bili, ter so lisicam, mačkam in zajcem največji sovražniki.

Roza Kósova.

Zlati listi.

(Iz poljskega preložil T-ar.)

1. Iskanje izmišljene sreče bilo je in bode vedno na kvaro prave sreče človeške.

(Stanisl. Potocki.)

2. Zasluga je, kakor smodnik. Kdor smodnik široko razspé in ga vpali, napravi majhen blisk brez moči, pôka in vspeha. Ali kdor smodnik globoko zakoplje in vpali tedaj prevrne zemljo s pokom in vspehom. Zato se tudi zasluga — globoko ohranena — slavno pokaže.

(Adam Mickiewicz.)

3. Od mladosti, dobro porabljene in obrnene zavisí daljše življenje. Kdor v mladih dneh življenje preživi v razveseljevanji in razuzdanosti, naj si ne obeta čvrste in brezbolestne starosti.

(M. Wisniewski.)

4. Ni dosti samó želeči in prositi; treba, da tudi sam pristopiš, treba, da sam izpolniš. Dopolnenje molitve je delo.

(Avg. Cieszkowski.)

5. Značaj in plemenitost se ne dasta z ničemur oceniti; samó po obnašju do nesrečnih in bolnih.

(J. Kraszewski.)

6. Bog posodi človeku življenje, a ne daje mu ga v svojino.

(Jož. Supinski.)

7. So obrekovanja, ki celó nedolžnosti vzamejo pogum. *(Fr. Grzymala.)*

8. Pregreški človeški se hitreje primejo, nego li kuga in nalezljive bolezni.

(Ignacij Domejko.)

9. V našem železnem veku ne obstoji vprašanje obstanka samó na tem, da bi ne izmanjkalo ljudi tej zemlji, nego na tem, da bi vsak dan naraščalo število razumnih, vrednih in nravnih njenih sinov.

(Jos. Szujjski.)

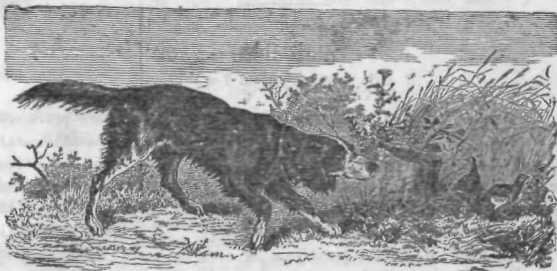
Prirodopisno - natoroznansko polje.

P e s.

nogi izmed vas, ljubi otroci, rekel bode: psa vidimo vsaki dan, čimur tedaj čitamo o njem? — Nu, le vztrpite malo, morda bodele čitali vender kaj novega, česar še nikoli slišali niste. Čujmo tedaj!

Pes je v rodu z volkom, šakalom in zvito lisico, a vender ni takšen tat in tudi ne takó slabega značaja, kakor njegovi trije sorodniki. On je med vsemi najboljši, a rojakinja njegova lisica je najbolj prekanena in zvita. Pes je svojemu gospodarju najzvestejši prijatelj in mu vdan do smrti, a lisici je in bode vedni sovražnik, če tudi si sta v rôdu. On je ne trpi, nego preganja je kot tatico in malopridnico. Znana vam je óna basen, ki pripoveduje, kakó je pes, potujoč s petelinom, prijel to premedeno tatico za

vrat, ko je prišla pod drevó, da bi prevarila petelina. Lisica ostane vse svoje življenje zvita prekanena in divja, a pes, ako pride v dobre rokó, mnogo se lahko nauči, posebno lovski in ovčarski pes, še več pa takó imenovani psi kodri. Teta lisica je zmiraj škodljiva, a pes je človeku zeló koristen. On mu čuva hišo in premoženje, večkrat mu je še celó življenje otel. Kadar ga kak neusmiljen gospodar bije in pretepava, liže mu pes roki, ter mu ne vrača nikoli žaloga za sramoto.

Vem, da ste užé slišali, kakó je hotel pes gospodarju življenje oteti, in ker tega ni mogel storiti, legel je poleg mrtvega gospodarja in ga stražil. Tudi se je vže dogodilo, da je pes, ko mu je gospodar umrl in bil pokopan, zeló žaloval po svojem gospodarji, šel na pokopališče, legel na grob in ondu gladi poginil.

Pes izpremlja gospodarja na lov, čuva mu na potu njegovo blagó in denarje; izpremlja ovčarja na pašo, mesarja na sejem in v mesnico. — Njega se bojé tatovi in vse take zveri, ki se živé ob mastnej pečenki.

Starim Rimljanom in Grkom je bil pes najmilejša žival. Ker so bili ti narodi pogani, niso poznali pravega Boga, in žrtovali so psa Panu, ki je

bil bog gozdov in njiv, Marsu, ki je bil bog vojske, in Eskulapu, bogu lekarstva. Imeli so namreč to vero, da se rana od pasje sline, to je, ako jo pes večkrat obliže, hitro zaceli. Pes je bil nekdanj, in je še zdaj znamenje in podoba zvestobe in udanosti. Odlične Grke so psi izpremljevali v zборе, kar je značilo svobodo in veliko važnost govorov, držanih v grških zbornicah.

Vzhodnim narodom čuvajo psi hiše in ovce, a drugače se ti narodi ne brigajo dosti za nje; zato so psi po jutrovih deželah zapušteni in podivjani, ker nimajo pravih gospodarjev. Na Turškem, v malej Aziji in Egiptu so vsi psi brez gospodarja, ker jih Turki ne trpé po hišah. To jim brani njihova vera, po kateri je pes grda, nečista žival. Popotniki pripovedujejo, da imajo psi po turških mestih svoje ulice in gorjé tistemu, kateri bi se izgubil v kako drugo. Vsi padejo na-nj, in če se nesnaga hitro ne odnese, kar na koscega raztrgajo. Tujega človeka, ki ni Turek, ti psi dobro ločijo od Turka. Ako tujec kupi jesti, prežé vsi vanj in ga izpremljajo do ogla, dalje pa ne, ker ondu užé čakajo drugi iz bližnje ulice. Po noči so ti psi tujcu tudi opasni (nevarni), posebno če gré sam in nima svetilnice v jednej, in dolge palice v drugej roki. Često se primeri, da napadejo psi kacega tujca, in če bi ne prišli Turki na pomoč, raztrgali bi ga.

Še bolj divji nego turški so egiptovski psi. Okolo vsacega egiptovskega mesta, sém ter tja tudi po mestu, je polno razvalin in podrtin nekdanjega mesta. V teh grobljah, večkrat daleč zunaj mesta, stanujejo psi. Vsak ima svojo luknjo, kjer prespi ves dan in še le o mraku se oživé groblje. Vso noč tulijo in lajajo, iskajoč si mrhovine okolo mesta in druge nesnage po mestu. Velika sreča je, da se med temi psi ne pokaže steklina, ki je najhujša pasja bolezen.

Stari Nemci, da-si so znali, da je pes zvesta žival, ker jim čuva hišo in jih izpremlja na lov, vender so imenovali vsako težko ali zlo delo pasje delo.

Grki so imeli svojega triglavega psa, katerega so imenovali Cerberusa. Ta pes je stražil pri vratih podzemskega svetá ter ni nikogar pustil iz njega. Franki, s katerimi so se tudi naši pradedi bojevali, kažnjevali so nekatere hudodelce s tem, da so morali psa nesti do odločenega mu kraja.

Besedo „pes“ vežemo tudi z družimi besedami ter jo potem rabimo za različne izraze. Takó je v prirodropisu rastlinstva znano zelišče, ki se imenuje pasji peteršilj, ki raste prav pogostoma po grobljah, kraj potov in v plotéh ter je omamno-strupena rastlina. Pasji jezik (*Hundszunge*), ki ima umazano krvavo-rudeče cvéte. Takó so tudi še druge zeli znane pod imenom: pasje grozdíče, pasja pirika, pasji lišajnik i. dr.

V prirodropisu živalstva nam je znan leteči pes ali kalong, ki se šteje med prhutarje ali pirhpogačice. Znana je tudi pasja muha. Tudi morje ima svojega psa; takó se zove túlenj, ker je po glavi zeló podoben psu, morski pes (*Seehund*). — Težaki ali delavci imenujejo težko ali trudno delo pasje delo, a pičlo, težko zasluženó plačilo — pasje plačilo. Slabo in netečno jed imenujejo ljudjé — pasjo jed, ker psi in mačke dobivajo navadno najslabejšo hrano. Človeku, kateri nikogar ne trpi ter je vsacemu zavíden, pravijo, da je zavíden kakor pes. Tacemu, ki na vsacega godrnja, pravijo, da reži kakor pes. Ljudém, ki živé v sovraštvu in vednem prepíru, pravi se, da se koljejo kakor psi. Takim, ki bi vse radi znali, pravijo: vse bi radi

ovohali kakor pes. A znano vam je, da lovski pes zavoha zajca, a pes prepeličar zavoha prepelico, kakor vam to denašnja podoba kaže.

Psi prepeličarji so izvrstni loveci. Prepelice, jarebice, sljuk in zajcev skoraj ni moči loviti in streljati brez teh psov.

Star logar, ki je imel izvrstnega prepeličarja, pripoveduje, da je k njemu prišel na veselje iz mesta prijatelj sin, ki se je znal bolje s peresom nego li s puško ukvarjati. Mladi gospodič prosi loveca, da bi smel iti na lov. Logar mu rad dovoli, rekoč: „Le idite! samó to vam rečem, da morate dobro streljati, drugače bi vam utegnil pes zameriti. Pisar gre s psom in lov se začne. Pes kmalu najde jarebice, zapodi jih na zapoved, gospodič ustrelí — ali nobena ne pade. Pes čudeč se pogleda mladega loveca, in videlo se mu je, da ni zadovoljen s tem lovecem, ali vender gre še dalje ž njim. Zopet najde jarebice — ali pisar zopet nič ne ustrelí. Zdaj pes zaničljivo pogleda loveca in teče naravnost domóv. In še čez leto in dan, ko je óni gospodič zopet prišel na lov, ni bilo mogoče psa, ki je bil sicer strasten lovec, nagovoriti, da bi šel na polje s tem lovecem skazom.

Ako odprete pratiko, našli bodete v njej naslikanega psa in to od polovice meseca julija do konca avgusta. Ob tem času je namreč velika vročina, in zato imenujejo ljudjé te dneve — pasje dneve. Posebno debeli ljudjé se bojé teh pasjih dnevor, ker jim je prevroče in se preveč poté, ter si morajo iskati vode, kjer bi se malo okopali in razhladili. Pa tudi taki ljudjé, ki niso preveč debeli, pritožujejo se čez vročino, ki vlada o pasjih dnevih.

Psi o tem času lahko stekó, ako nimajo dosti vode za pijačo.

Glejte, otroci ljubi, da ste vender nekaj novega čitali o psu. Zatorej nikarte se nikoli prenaaglati in godrnjati: Kaj bodem to čital, to užé vem, to sem užé davno poprej čital itd.

I. T.

Ptice.

Ptice imajo rudečo toplo krí, dihaajo s pluči, pokrite so s perjem ter nesó jajca, katera s svojo telesno toploto izvalé. Mesto prednjih nog imajo ptice dve kreljuti. Mesto zób imajo rožen kljun. Na nogah ločimo: gorenje in spodnje stegno ter nogo s prsti. Ptice plavarice imajo prste na nogah s plavno kožico zvezane. Plezavci imajo na nogah dva prsta naprjé, a dva nazaj obrnena. Take noge so posebno spretné za oprijemanje in plezanje po drevji. Tičja jajca imajo beljak in rumenjak, trda so in v apnenih lupinah. Mnoge ptice si delajo zeló umeteljna gnezda, ki je stavijo na visoka drevesa ali skalovje, druge valé jajčeca v zemljo izkopanej jamici. Nekatere ptice nam dajejo dobro, okusno meso, nekatere nas razveseljujejo s svojim prijetnim petjem.

Zatorej, otroci, imejte radi ptičice, katere je Bog ustvaril sebi v čast in slavo, a nam v korist in veselje. Kdor ptičice muči in preganja, tak je hudoben človek ter ni vreden, da ga solnce obsije.

Razne stvari.

Drobtine.

Umrli je v 1. dan oktobra gospod

Josip Kavšek,

učitelj na Vinici ob Kolpi. Bil je rajski ves čas plemenit narodnjak, prijatelj učečej se mladini in zvest naročnik našemu listu. Bog mu plati njegov trud in mu daj uživati neizkaljeno veselje v nebeškem kraljestvu! Bodi mu zemljica lahka!

(Posebni spomini meseca novembra.)

V 1. dan novembra 1766. l. se je porodil sloveč avstrijsk general in vojskovodja: Radecky.

V 2. dan novembra 1595. l. se je začela ljubljanska gimnazija.

V 4. dan novembra 1526. l. je bil Ferdinand I. za ogerskega kralja venčan, s tem mu je prišla tudi hrvaška kraljevina.

V 8. dan novembra 1620. leta je bila bitka na Belej gori pri Pragi.

V 10. dan novembra 1483. l. se je rodil Martin Luther, ustanovitelj konfesije protestantov.

V 11. dan novembra 1759. l. se je porodil velik nemšk pesnik F. pl. Schiller.

V 13. dan novembra 1560. leta se je porodil slavni Ljubljanski škof Toma Chrön. — Ravno v ta dan 1813. l. se je rodil v Svečah, v Rožnej dolini na Koroškem, vodja in starosta Koroških Slovencev: Andrej Einšpieler.

V 18. dan novembra 1632. l. se je blagoslovila cerkev sv. Petra v Rimu, najlepši božji hram vsega sveta.

V 19. dan novembra 1808. l. se je porodil slavnoznani buditelj in oče slovenskega národa ter ustanovitelj „Novic“: dr. Jan. Bleiweis.

V 20. dan novembra 1813. l. se je porodil najslávnejši izmej sedanjih jezikoznancev slovanskih, naš rojak: dr. Fran vitez Miklošič.

V 25. dan novembra 1712. l. se je porodil G. M. Epée, ki je prvi jel poučevati gluho-mutce.

V 29. dan novembra 1881. l. je umrl dr. J. Bleiweis. — Ravno tega dnè 1780. l. je umrla Marija Terezija in Josip II. je postal rimski cesar.

A. G.

Kratkočasnice.

* Otrok, ki je strl steklenico, jokalo se je in dejal: „O joj! škoda je storjena, ako bi le tudi kazen bila užé prestana.“

* Tonček je hotel Martinka za norca imeti in mu je rekel: „Martinek, glej! na križi nad zvonikom sedí muha, ali jo vidiš?“ Martinek je bil prebrisane glavice in mu je takój odvrnil, rekoč: „Vidim jo, vidim; ravno se jej zdeba, in če dobro pogledaš, videl boš da ima vótel zob.“

* Oče so sinu zapovedali, da mora v hiši ostati, ker ni lepó ves dan po ulici letati in upiti. Deček, katerega je mati čez vse ljubila, se pa zagrozi očetu, rekoč: „Oče, ako jaz ne smem vën iz hiše, bom pa materi povedal, in tudi vi bode te morali zvečer domá ostati.“

* Mati, ki je gos pekla in videla, da je nekdo vso gosjo kožo snedel, poklicala je sinka, češ, to je gotovo on storil in nihče drug. Sin jo tolaži, rekoč: „Le denite gos zepet v peč, bode užé dobila drugo kožo; saj se je pri mleku še vselej zopet nova koža naredila, če sem jo tudi desetkrat pojedel.“

* Katehet so razlagali krščanski nauk o angelih in rekli, da so angeli čisti duhovi, ki imajo um in voljo, telesa pa ne. „Kje jim pa peroti prirastejo?“ vpraša radovedni učenec kateheta.

* Stara žena si je kupila kávrana. Ko je to soseda izvedela, vprašala jo je, čimuj bo ta grda, črna žival? Starka jej odgovorí: „Lep kávrán res ni, a ker ljudjé pravijo, da kávrán do 700 let živi, bi se jaz vender rada prepričala, ali je res, ali ni.“

Računska naloga.

(Priobčil H. Podkrajšek.)

„Dobro jutro sto gosi! Kam vas pelje pot?“ vpraša prekanen lisjak trôpo gosi, pasoč se na travi ob potoku. „Védi,“ odgovori mu star gosjak, „da bi moral števila nas vseh prišteti tudi polovico nas pomnoženo s samo seboj; a tudi ti bi moral biti našega plemena, potem bi imel ti pravo.“ — Ugani zdaj to, in več ti utegne koristiti nego misel na gosjo pečenko!

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Uganke.

- 1) Kdo so bili prvi pevci?
- 2) Pet glav, 10 nog, 10 rok, 100 prstov pa samo 4 duše. Kaj je to?
- 3) Po dnevi gospá, zvečer pa dekla. Kdo je to?
- 4) Nikoli se ni učil présti, pa vender dobro prede. Kdo je to?
- 5) Katera gos je najboljša?

(Odgonetke uganek v prihodnjem listu.)

Slovstvene novice.

* Fizika za nižje gimnazije, realke in učiteljsca. Spisal in založil Jakob Čebular, c. kr. višje realke profesor v Gorici. II. del. V Gorici. Natisnila „Hilarijanska Tiskarna.“ 8°. 211 str. — Cena obeh delov 1 gl. 30 kr. — To je najnovejša knjiga za naše srednje šole, katero živo priporočamo tudi našim ljudskim učiteljem, ker jim bode dobro služila pri naravoslovnih sestavih solskih čitank v ljudskeji šoli.

* Terezija ili mala milosrdnica. Djelo o čudorednom uzgoju pohvaljeno parizkim svenčilstem. Hrvatskoj mladeži s taljanskog jezika preveo Narcis Damin. (Sa slikom.) Cena 60 kr. — Knjižica se dobiva u Zagrebu v založbi knjižare Mučnjaka i Senftlebena ter jo priporočamo vsem, ki so hrvatskega jezika zmožni.

* Božičnice. Pjesmice mladeži Hrvatskoj. Spjevao Jos. Milaković. U Zagrebu v antikv. knjižari Ivančić i Strmecki. — Knjižica je okrašena s slikami in polna mičnih pesenc za mladino.

Rešitev računske naloge in odgonetke uganek v 10. „Vrtčevem“ listu.

Vzemi od devet klinčkov tri v jedno, drugih šest — to je pol ducata — pa v drugo roko, in naloga je rešena. V jednej roki imaš namreč tri, in v drugej pol ducata.

Odgonetke uganek.

1. Zato, ker svoje pesence najbolje znajo;
2. Kdor je potrpežljiv; 3. Ptica v kletki;
4. Olje; 5. Peč.

Gosp. Sv. Kunst v G.: Hvala Vam na čestitanji! — J. P. v Sr.: „Na grobu dobrega otroka,“ ne ugaja našemu listu. Izmed poslanih pesenc bodemo skušali boljše priobčiti. — M. Devojan v Lj.: Pride na vrsto. — Mirko v Gorici: Vaših poslanih spisov ne moremo vzprijeti, ker so še nedovršeni po slovnični in obliki.

Habsburški rod.

Spomenica, da je minilo 600 let, kar je Kranjska in Štirsko združena s preslavno vladajočo rodovino. Spisal Ivan Tomšić. — Te knjižice se še dobi nekoliko iztisov v katolskeji bukvarni in pri knjižarji Giontini-tu v Ljubljani po 10 kr. iztisov. Kdor jo želi imeti, naj se podviza, ker nov natis se ne bode več napravil. Tudi direktno iz Dunaja se še lahko naroči pod naslovom: Karl Rauch, Buchdruckerei Wien, (V. Spengergasse Nr. 6.)

Rešitev oblikovne naloge v zadnjem „Vrtčevem“ številu in imena njenih rešilcev prinesemo v prihodnjem listu.

„Uredništvo.“

„Vrtce“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vsa leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčev“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdatelj, založnik in urednik Ivan Tomšić. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.